

KU HLAMUSELA NTLAKUSO WA PHENCENI

Huvo ya Tithirasiti ta GEPF yi tivisa leswaku vadendi va yona va ta amukela ntlakuso wa 4.5% eka phenceni ya vona ya n'hweti na n'hweti ku suka hi ti 1 ta Dzivamisoko 2011. Xiboho xo nyika ntsengo lowu tanihi ntlakuso xi leteriwiwe hi swilo swo tala, swin'wana swa nkoka swinene ku nga leswi landzelaka: Ntsengo wa ntlakuso wa mpimo wa inifulexini (CPI) na ntsengo lowu Nkwama wu nga wu kotaka handle ko onha tiphenceni ta nkarhi lowu taka. Ntlakuso wa 4.5% wu ringana na 100% ta CPI (mpimo wa inifulexini). Yi tlhela yi hlayisa tilevhele to hakelela ta GEPF eka mpimo lowu lavekaka hi ku landza tipholisi na milawu ya yona. Hambiswiritano, ehenhla ka ntlakuso wa masungulo wa 4.5%, mitlakuso yo hlongorisa yi ta hakeriwa vadendi lava tiphenceni ta vona ti nga lahlekeriwa hi nkoka himpfhuka va huma phenceni hikwalaho ka mikucetelo ya inifulexini.

SWIVUTISO LESWI VUTISIWAKA MIKARHI YO TALA

1. Xana ntlakuso wa phenceni wa lembe na lembe wu kumisiwaka njhani?

Milawu ya Nkwama wa Phenceni ya Vatirhelamfumo (GEPF), kun'we na Ntlakuso wa wona wa Phenceni na Tipholisi ta Tilevhele ta Mahakelelo swi nyika rimba leri tirhisiwaka ku kumisisa ntlakuso wa lembe na lembe wa tiphenceni. Hi ku landza tidokumente leti, Huvo ya Tithirasiti ta GEPF (Huvo) yi nga ha pasisa ntlakuso wa phenceni loko, endzhaku ko va ntlakuso wu nyikiwile, levhele ya mahakelelo ya Nkwama yi ri ehenhla ka levhele ya le hansi ya mahekelelo leyi vekiweke. Tilevhele ta le hansi ta mahakelelo sweswi ti vula leswaku tiasete ta Nkwama ti fanele ku hakela tiphesente ta 90 ta swikeleti swa wona.

Ntlakuso wa lembe na lembe wu nga voniwa wu ri lowu vumbiwaka hi **swiphemu swinharhu** leswi vuriweke eka Pholisi ya Ntlakuso ya Phenceni ya GEPF leyi pasisiweke hi Huvo (hi swikongomelo swo kombisa masiku lama nga laha hansi hi lama tirhaka eka ntlakuso wa ti 1 Dzivamisoko 2011):

- **Ntlakuso wa masungulo.** Ku fika tiphesente ta makumenkombontlhanu (75%) ta ntlakuso wa mpimo-xikarhi wa indekisi ya nxavo wa vatirhisi (CPI) ya tiayitheme hinkwato eka nkarhi wa tin'hweti ta 12 (1 N'wendzambahala 2009 ku fika 30 Hukuri 2010) eka vadendi hinkwavo lava nga huma phenceni hi kumbe ku nga se fika ti 1 Dzivamisoko 2010. Vadendi lava nga huma phenceni endzhaku ka siku leri va ta amukela nkavelo wa pro-rata ntsena wa ntlakuso hi ku landza nhlayo ya tin'hweti to huma phenceni.
- **Ntlakuso wo hlongorisa.** Eka vadendi lava nga huma phenceni hi kumbe ku nga se fika ti 1 Dzivamisoko 2010, ntsengo lowu nga ta engetela phenceni (endzhaku ka ku nyikiwa ka ntlakuso wa masungulo na ntlakuso wun'wana wo fambelana na inifulexini) eka phenceni ya masungulo hi nkarhi wo huma phenceni wu tlakukile hi tiphesente ta dzanan'we (100%) ta ku cinca ka CPI eka siku ro huma phenceni hi ti 30 Hukuri 2010, kumbe ntsengo wa le hansi tanihilaha Nkwama wu nga swi kotaka hakona, kambe ehenhla ka tiphesente ta makumenkombontlhanu (75%).
- **Ntlakuso wo engetela.** Ntlakuso wihi kumbe wihi lowu kumisiwaka hi Huvo lowu nga ntlakuso lowu nga fambelaniki na inifulexini.

Ku fanele ku tshikeleriwa leswaku matirhelo ya swa timali na matimba ya Nkwama hilaha swi tikombaka eka levhele ya mahakelelo swi ta kumisisa ntlakuso lowu Nkwama wu nga wu kotaka lowu nga ta ka wu nga onhi matirhelo lamanene ya nkarhi lowu taka ya Nkwama. Ku cinca eka swiyimo swa ikhonomi swi na nkucetelo wo kongoma eka matirhelo ya vuvekisi ya

Nkwama, leswi vangaka ku cinca eka levhele ya mahakaelelo (hileswaku, mpimo wa tiasete ta Nkwama eka swikweleti swa yona kumbe vutihlamuleri bya swa timali eka swirho). Hikokwalaho, levhele ya mitlakuso ya phenceni leyi Nkwama wu nga yi kotaka na yona yi cinca lembe na lembe. Hikwalaho ka sweswo, a swi koteki (kumbe a swi laveki) ku tlakusa swiphemu hinkwaswo swa mune leswi boxiweke laha henhla lembe rin'wana na rin'wana.

2. Xana i mani a bohka hi ntlakuso?

Akichuwari ya Nkwama yi kambela xiyimo xa swa timali xa Nkwama no nyika swibumabumelo swo hambana eka Huvo ku va swi langutisisa hi ku landza nkucetelo wa swona eka xiyimo xa swa timali xa Nkwama. Kutani Huvo yi boha hi ntlakuso hi ku leteriwa vulavisisi na switsundzuxo swa akichuwari, na ku tlhela yi langutisisa nkoteko wa ntlakuso tanihilaha wu kumisisiwaka hakona hi nkucetelo wa wona eka xiyimo xa swa timali xa Nkwama. Huvo yi fanele yi tlhela yi tiyisisa leswaku ntlakuso wu landzelela Milawu na Tipholisi ta Nkwama tanihilaha swi hlamuseriweke hakona eka Xivutiso xa 1 laha henhla. Kutani Huvo yi tivisa Holobye wa Timali hi levhele ya ntlakuso naswona a nga nyika vonelo laha a vonaka swi fanerile.

Hambileswi Huvo yi langutisisaka swivangelo swin'wana swo hambana ku kumisisa ntlakuso, xikombiso, ntlakuso wo angarhela lowu languteriweke wa miholo ya vatirhelamfumo kumbe mitlakuso timali ta nhlayiso wa vanhu, xilavekonkulu eka ku boha hi levhele ntlakuso wa phenceni i ku i mali muni leyi Nkwama wu nga yi kotaka.

3. Xana i yini ntlakuso wa phenceni eka 2011 naswona a ku ri yini swivangelo swa xiboho xolexo?

- **Ntlakuso wa masungulo.** Hi ku landza Pholisi ya Ntlakuso wa Phenceni ntlakuso wa masungulo i tiphesente ta makumenkombonthanu (75%) ta ntlakuso wa nhlayo-xikarhi ya phesente ya CPI elembeni ku fika hi ti 30 Hukuri 2010. Ntlakuso wa xiviri wa nhlayo-xikarhi ya CPI eka nkarhi lowu i 4.5%. Hikwalaho ka matirhelo ya kahle ya swa timali ya Nkwama eka lembe leri nga hundza, Huvo ya Tithirasiti yi pasisile ntlakuso wa tiphesente ta 4.5 kumbe 100% ta CPI. Hikokwalaho, **ntlakuso wa phenceni wa 4.5%** wu ta sungula ku tirha hi ti 1 Dzivamisoko 2011.
- **Ntlakuso wo hlongorisa.** Xikongomelo xa ntlakuso lowu i ku tiyisisa leswaku hi ku famba ka nkarhi matimba yo xava ya tiphenceni (loko ku pimiwa hi CPI) ya hlayisiwa hi ku helela, kambe ehandle ko vevukisa xiyimo xa swa timali xa Nkwama. Hikwalaho ka mitlakuso ya phenceni leyi nyikiweke eka malembe yo hlava lama nga hundza (vona nhlamulo ya Xivutiso xa 4), mikhakhuleto ya akichuwari yi komba leswaku i nhlayo ya le hansi ya vadendi va fikelelaka ntlakuso wo hlongorisa lembe leri.
- **Ntlakuso wo engetela.** Hi ku languta xiyimo xo tsekatseka xa ikhonomi na xa swa timali lexi nga mbuyelo wa ku mbombomela loku ka ha ku vaka kona ka misava hinkwayo ka ikhonomi na mikucetelo leyi nga vaka kona yo biha eka Nkwama, Huvo yi vona swi nga ri na vurhon'wana ku nyika ntlakuso wihi kumbe wihi wo engetela eka 2011.

4. Xana i yini mitlakuso ya phenceni leyi nga nyikiwa eka malembe ya khume lama nga hundza?

Siku ra ro sungula ku tirha ka ntlakuso	Ntlakuso wa Phenceni Nyikiweke	Ntlakuso wa Nhlayo-xikarhi ya CPI ku suka hi ti 1 N'wendzamhala ku fika ti 30 Hukuri	Mpimo wa Ntlakuso wa Phenceni ehenhla ka Ntlakuso wa CPI
1 Dzivamisoko 2002	6.00%	5.93%	101%
1 Dzivamisoko 2003	7.00%	8.49%	82%
1 Dzivamisoko 2004	5.25%	6.99%	75%
1 Dzivamisoko 2005	5.50%	1.14%	482%
1 Dzivamisoko 2006	4.50%	3.35%	134%
1 Dzivamisoko 2007	5.50%	4.45%	124%
1 Dzivamisoko 2008	7.00%	6.82%	103%
1 Dzivamisoko 2009	9.00%	10.93%	82%
1 Dzivamisoko 2010	5.60%	7.4%	75.67%
1 Dzivamisoko 2011	4.50%	4.50%	100.0%

Eka tafula leri nga laha henhla swa tikomba leswaku mitlakuso ya phenceni leyi ya ha ku vaka kona, hi nhlayo-xikarhi, yi hundzile ntlakuso wa phenceni wa masungulo naswona yi hundzile 100% ta ntlakuso eka CPI.

5. Hikwalaho ka yini vadendi va nga kumi bonasi hi n'hweti ya vona yo tswariwa?

Mikwama yo hambana ya phenceni yi na tipholisi to hambana ta ntlakuso wa phenceni. Xikombiso, GEFP yi na tilevhele ta mune ta mitlakuso leti Huvo yi nga ti tivisaka: ntlakuso wa masungulo, ntlakuso wun'wana wo fambelana na inifulexini, ntlakuso wo hlongorisa na ntlakuso wo engetela (vona nhlamulo ya Xivutiso xa 1). Mikwama yin'wana yi na tipholisi to hambana naswona yi nga ha hakela bonasi hi n'hweti yo tswariwa ku katsa ni ntlakuso wa le hansi wo angarhela wa phenceni kumbe na phenceni ya n'hweti na n'hweti ya le hansi. Hambu ku tirha endlelo rihi, tindlela to hambana ta mahakelelo ya tiphenceni ti nga ha kotiwa eka nkhwama wa phenceni wo karhi.

6. Xana engetelo lowu i mali muni?

Nkoka wa Rhandi wa ntlakuso wu lawuriwa hi phenceni ya sweswi ya mudendi. Xikombiso, loko mudendi sweswi a karhi a amukela R1000 hi n'hweti naswona ntlakuso wa phenceni wu ri 4.5% ku suka hi ti 1 Dzivamisoko 2011, phenceni leyi engeteriweke ya n'hweti na n'hweti yi ta va R1045 ku suka hi ti 1 Dzivamisoko 2011.

7. Hikwalaho ka yini vadendi va kuma ntlakuso wutsongo loko wu pimanisiwa na mitlakuso ya miholo ya vatrhelamfumo (swirho leswi tirhaka)?

Mhaka yo sungula eka Huvo i ku kumisisa ntlakuso wa phenceni lowu nga ta koteka eka Nkwama. Loko Nkwama wu ri na mali leyi tlurisaka mpimo, (tiasete to tala ku tlula swikweleti), kutani Huvo yi nga va yi langutisisile ntlakuso wo fambelana na mitlakuso eka miholo ya vatrhelamfumo. Hambiswiritano, hikwalaho ka ku tsekatseka mayelana ni xiyimo xa ikhonomi, Huvo yi tekile endlelo ra vurhon'wana na vutihlamuleri hi ku boha leswaku ko va ntsena ntlakuso lowu fambelanaka na inifulexini wa 4.5% wu nga ta koteka eka lembe leri.

8. Xana ndzi hakeriwa rini phenceni ya mina?

GEPF yi hakela tiphenceni ta n'hweti na n'hweti ku nga va eku sunguleni (tihakelo ta le mahlweni) kumbe eku heleni ka n'hweti (tihakelo to salela endzaku) swi karhi swi lawuriwa hi ntlawa wa vadendi.

Vadendi lava nga huma phenceni ku nga si fika ti 31 ta N'wendzamhala 2002 va hakeriwa hi siku ro sungula ra n'hweti. Vadendi lava nga huma phenceni endzhaku ka ti 31 ta N'wendzamhala 2002 va hakeriwa hi siku ro hetelela ra n'hweti.

Vadendi lava emukelaka phenceni eku sunguleni ka n'hweti va ta hakeriwa hi masiku lama landzelaka hi 2011:

N'hweti	Siku ro Hakeriwa	Siku ro Hakela
Sunguti 2011	31/12/2010	Ravuntlhanu
Nyenyenyani 2011	01/02/2011	Ravumbirhi
Nyenyankulu 2011	01/03/2011	Ravumbirhi
Dzivamisoko 2011	01/04/2011	Ravuntlhanu
Mudyaxihi 2011	30/04/2011	Mugqivela
Khotavuxika 2011	01/06/2011	Ravunharhu
Mawuwana 2011	01/07/2011	Ravuntlhanu
Mhawuri 2011	01/08/2011	Musumbhunuku
Ndzati 2011	01/09/2011	Ravuntlhanu
Nhlangula 2011	01/10/2011	Mugqivela
Hukuri 2011	01/11/2011	Ravumbirhi
N'wendzamhala 2011	01/12/2011	Ravumune
Sunguti 2012	31/12/2011	Mugqivela
Nyenyenyani 2012	01/02/2012	Ravunharhu
Nyenyankulu 2012	01/03/2012	Ravumune

Vadendi lava kumaka phenceni eku heleni ka n’hweti va ta hakeriwa hi masiku lama landzelaka hi 2011:

N’hweti	Siku ro Hakeriwa	Siku ro Hakela
Sunguti 2011	31/1/2011	Musumbhunuku
Nyenyenyani 2011	28/02/2011	Musumbhunuku
Nyenyankulu 2011	31/03/2011	Ravumune
Dzivamisoko 2011	29/04/2011	Ravuntlhanu
Mudyaxihi 2011	31//05/2011	Ravumbirhi
Khotavuxika2011	30/06/2011	Ravumune
Mawuwana 2011	29/07/2011	Ravuntlhanu
Mhawuri 2011	31/08/2011	Ravunharhu
Ndzati 2011	30/09/2011	Ravuntlhanu
Nhlangula 2011	31/10/2011	Musumbhunuku
Hukuri 2011	30/11/2011	Ravunharhu
N’wendzamhala 2011	30/12/2011	Ravuntlhanu
Sunguti 2012	31/01/2012	Ravumbirhi
Nyenyenyani 2012	29/02/2012	Ravunharhu
Nyenyankulu 2012	30/03/2012	Ravuntlhanu

Loko u ri na swivutiso swihi kumbe swihi mayelana na masiku lama na/kumbe mahakelelo ya n’hweti na n’hweti ya tipenceni, u nga kanakani ku tihlanganisa na Senthara ya Tiqingho ta mahala ya GEPF eka 0800 117 669 kumbe u endzela Hofisi ya Xifundzatsongo ya le kusuhi na wena.

TIHOFISI TA XIFUNDZANKULU

TIHOFISINKULU

34 Hamilton Street
Arcadia
Pretoria

Bisho

No. 12, Global Office Centre
Circular Drive

Bloemfontein

No. 2 President Brand Street

Polokwane

87(a) Bok Street

Nelspruit

Block A
Ground Floor, Ciliata Building
19 Hope Street

Mafikeng

Office No 4/17
Mega City
Mmabatho

Cape Town

21st Floor
No. 1 Thibault Square

Pietermaritzburg

3rd Floor
Brasfort House
262 Langalibalele Street

Kimberley

11 Old Main Street

TIHOFISI TA SATHELAYITI**Johannesburg**

2nd Suite, 2nd Floor
Lunga House
124 Marshall Street (c/o Eloff Street)
Gandhi Square Precinct
Marshalltown

Durban

8th Floor
Salmon Grove Chambers
407 Anton Lembede Street (formerly Smith Street)

Port Elizabeth

Ground Floor, Kwantu Towers
Sivuyile Mini-Square

Mthatha

2nd Floor
PRD Building
Sutherland Street

Nomboro ya mahala ya riqingho: 0800 117 669

Nomboro ya fekisi: 012 326 2507

Imeyili: enquiries@gepf.co.za

Webusayiti: www.gepf.co.za

Adirese ya poso:

GEPF Private Bag X63
Pretoria
0001